

การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบ คุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*

AN ANALYSIS AND DESIGN OF SCHOOL INTERNAL QUALITY AUDIT SYSTEM FOR THE OFFICES OF EDUCATIONAL SERVICE AREA

นิത്യ โรจน์รัตนวณิช**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษาวิจัยดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

- 1) การศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2) การศึกษาวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

- 3) การออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- 4) การตรวจสอบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- 5) การปรับปรุง การทดลองใช้ การประเมินและการนำเสนอระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา ได้แก่ เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาระบบการ

*วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษามีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลที่ได้รับ โดยด้านปัจจัยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา คำนวณร้อยละ 10 และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา คำนวณร้อยละ 15 ด้านกระบวนการประกอบด้วยรององค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติงานของครู คำนวณร้อยละ 10 กระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอน คำนวณร้อยละ 10 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ คำนวณร้อยละ 10 แหล่งทรัพยากร การบริการและความปลอดภัย คำนวณร้อยละ 5 ข้อมูลสารสนเทศ คำนวณร้อยละ 5 และด้านผลที่ได้รับประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คำนวณร้อยละ 20 และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คำนวณร้อยละ 15 ซึ่งทุกองค์ประกอบทำงานเป็นกลไกของระบบเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาทั้งระบบ นอกจากนั้นระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานี้ผ่านการทดลองใช้และประเมินมาตรฐานการประเมินด้านความมีประสิทธิภาพเป็นไปได้อย่างเหมาะสมและความถูกต้องโดยผู้เกี่ยวข้อง และมีมาตรฐานการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The objectives of this research were to analyze and design of school internal quality audit system for the Offices of Educational Service Area on the basis of principles, concepts and theories of educational quality assurance. The research procedures consisted of 5 steps as follows:

- 1) Study the research conceptual frameworks.
 - 2) Analyze the current school internal quality audit system.
 - 3) Design of school internal quality audit system.
 - 4) Verify the school internal quality audit system.
 - 5) Improve, implement and present a new system.
- Sources of data included the current school internal quality audit system of the office of educational service area, administrators and supervisors of the Offices of Educational Service Area, educational quality assurance experts and scholars, school principals and teachers. Data analysis was undertaken by means of document analysis, Item – Objective Congruence Index, and descriptive statistics.

The major findings were as follows: the school internal quality audit system for the offices of educational service area on the basis of principles, concepts and theory of educational quality assurance consisted of three major components: input, process, and output. The input comprised participation of the community (10%) and leadership (15%). The process comprised teacher's practice (10%), schooling (10%), strategic planning (10%), resource, service, and safety (5%), information (5%). Combination of learning achievement (20%) and satisfaction of

stakeholders (15%) were parts of the output. This dynamic system worked relatively in order to improve school's quality. In addition, this system was tried out and evaluated by the participants and the overall findings showed that it had high levels of standards in terms of the utility, feasibility, propriety, and accuracy.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ด้านการศึกษา คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจและห่วงใยเป็นสำคัญ สถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่าสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง สามารถจัดเตรียมการสอนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้สำหรับประเทศไทย รัฐบาล ได้มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ สังคม คุณภาพ และสังคมคุณธรรม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 43 ไว้ดังนี้

“...บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2543, หน้า 15)

เป็นที่ประจักษ์ว่าปัจจุบัน หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกระดับให้ความสำคัญกับการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา

เป็นกลไกสำคัญของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นการสร้างความรู้สึกที่ต้องการป้องกันและปรับปรุงตัวเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศมากขึ้นแต่จากรายงานของ สมคิด พรหมจรรย์ และสุพัตต์ วิมูลย์ (2544, หน้า 4, 41) พบว่าประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพการศึกษาต่ำลงซึ่งส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการไม่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญปัจจุบันพบว่ายังขาดรูปแบบระบบและเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบที่จะสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายของกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความต้องการจำเป็นของการวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ และการออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยอาศัยหลักการแนวคิดทฤษฎีของการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาซึ่งตั้งอยู่บนฐานของศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบโดยมีการกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานและกำหนดทิศทาง การพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ตลอดจนการปรับปรุงแผนพัฒนาการศึกษาช่วยเหลือและ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถนำผลการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพทั้งระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามของหลักสูตรแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษา

คำถามการวิจัย

ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามของหลักสูตรแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ควรประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากองค์ความรู้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีคุณภาพ
2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและคุณภาพของสถานศึกษา

3. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแนวคิดการพัฒนาระบบและมาตรฐานการประเมิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามกำหนดขอบเขตของการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการทดลองใช้การประเมินและการนำเสนอระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามคำถามการวิจัยดังนี้

ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา
สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ของหลักการแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพ
การศึกษาประกอบด้วยส่วนประกอบ 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านปัจจัย
- 2) ด้านกระบวนการ และ
- 3) ด้านผลที่ได้รับ จำแนกเป็นองค์

ประกอบรวมจำนวน 9 องค์ประกอบ 58 ตัวบ่งชี้
และ 331 รายการตรวจสอบ ดังนี้

ด้าน	องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนัก	จำนวนตัวบ่งชี้	จำนวนรายการตรวจสอบ
ปัจจัย	ความร่วมมือของชุมชน	10	6	35
	กับสถานศึกษา			
	ภาวะผู้นำ	15	8	45
กระบวนการ	การปฏิบัติงานของครู	10	8	42
	การบริหารจัดการการเรียนรู้	10	5	42
	การสอน			
	การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	10	4	26
	แหล่งทรัพยากร			
	สวัสดิการและความปลอดภัย	5	5	29
	ข้อมูลสารสนเทศ	5	7	23
ผลที่ได้รับ	ผลการเรียนรู้			
	ของผู้เรียน	20	11	49
	ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	15	4	40
	รวม	100	58	331

เมื่อนำระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานี้ไปทดลองใช้ตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาจำนวน 6 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่กระจายทั่วทุกภาคของประเทศไทย พบว่าสถานศึกษามีระดับคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 4.16) โดยมีผลการประเมินระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากผู้ประเมินทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา โดยมีความมีประโยชน์ความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06)

อภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บนพื้นฐานของหลักการแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบตัวบ่งชี้และรายการตรวจสอบทุกรายการตรวจสอบ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของค่าน้ำหนักขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทุกรายการพร้อมทั้งผ่านการประเมินตามมาตรฐานการประเมิน 4 ประการ คือมาตรฐานด้านความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องขององค์ประกอบตัวบ่งชี้และรายการตรวจสอบทุกรายการจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่ง พูลสุข หิงคานนท์ (2540, หน้า 53-55) กล่าวว่าในการตรวจสอบระบบหรือแบบจำลองทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สามารถดำเนินการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ซึ่งในการวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการโดยใช้

วิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือการวิจัยเชิงปริมาณมากเกินไปในบางประเด็นหรือบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งมากกว่านั้น ดังนั้นการตรวจสอบโดยอาศัยความรอบรู้และการรับรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิจะสามารถช่วยให้การทดสอบแบบจำลองหรือระบบทางสังคมศาสตร์ดำเนินไปได้ด้วยดี

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละด้านสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัย

ผลการวิจัยพบว่าด้านปัจจัยเป็นส่วนสำคัญสำหรับผลักดันให้เกิดกระบวนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญเพียง 2 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักรวมเป็นร้อยละ 25 ซึ่งทั้ง 2 องค์ประกอบจะต้องทำงานไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 (ความร่วมมือของชุมชนกับสถานศึกษา) ค่าน้ำหนักร้อยละ 10 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ พบว่าในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนั้นต้องเกิดจากปัจจัยสำคัญคือความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยสอดคล้องกับแนวคิดของอาร์คาโร (Arcaro, 1995, pp. 1, 56-57) ซึ่งกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาแห่งคุณภาพจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และสอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์ปฏิบัติการเขตการศึกษาตอนเหนือ (The North Central Regional Educational Laboratory, 2002, p. 1) ซึ่งได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการตรวจสอบ

คุณภาพของสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ซึ่งมีองค์ประกอบด้านความร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้านหนึ่งที่จะผลักดันให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามความคาดหวังนอกจากนั้นพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัย ภาพอนาคตชาติพันธุ์ ของ ผ่องศรี วาณิชยกุลวงศ์ และวาสนา แสงงาม (2546, หน้า 100) เรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานีซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยพบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทางที่ดีในอนาคตนั้น สถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้นนอกจากนั้นยังพบว่าภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดคือหากสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษากับชุมชนมีความใกล้ชิดกับการจัดการเรียนการสอนจะมีคุณภาพและมาตรฐานได้รับการยอมรับจากสาธารณชนมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยนี้ผลการวิจัยได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ในทุกด้านทั้งความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ประกอบการ ครู และนักเรียน รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาทุกฝ่ายสอดคล้องกับพระราช-

บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 8 (2) ซึ่งระบุว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (6) ซึ่งระบุว่าการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สอดคล้องกับ เดวิส และ นิวสตรอม (Davis & Newstrom, 1989, p. 232) ซึ่งกล่าวว่าการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความผูกพันกับภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม เป็นหลักการตั้งเป้าหมายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีกว่าและจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีการตั้งเป้าหมายที่กล่าวว่าการที่การมีส่วนร่วมจะส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีเป้าหมายของตนเอง และเขาเหล่านั้นจะทำงานหนักขึ้นเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่เขามีส่วนในการตั้งขึ้น การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีกว่าได้นั้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มการยอมรับในเป้าหมายหรือการเป็นเจ้าของ (Ownership) ในเป้าหมายนั้นนั่นเอง (Hoy & Miskel, 2001, p. 137) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับหลักการสำคัญในระบบ TQM คือการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพยายามปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานในทุก ๆ ด้านมีคุณภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องและผลจากการทำงานที่มีคุณภาพจะได้ผลิตภัณท์หรือบริการที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าหรือผู้รับบริการ (Freeman, 1997, p. 165 อ้างถึงใน จูรวิธรรม มณีแสง, 2543, หน้า 4; Munro Faure,

1992, pp. 1-7 อ้างถึงใน จูวีรธ มณีแสง, 2543, หน้า 4; Seymour, 1993, pp. 144-146 อ้างถึงใน จูวีรธ มณีแสง, 2543, หน้า 4) สอดคล้องกับแนวคิดของวูสเตอร์ (Wohlstetter, 1995, p. 1) ซึ่งกล่าวว่า การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในระดับสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษามากขึ้นและทำให้ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษานั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอาร์คาโร เซอร์จิโอวานนิและอีกคนที่พบว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลการสร้างคุณภาพสถานศึกษาคือความร่วมมือที่สถานศึกษาได้รับจากผู้ปกครอง (Parent Involvement in School) และกล่าวว่าคุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักการศึกษาผู้ปกครองรัฐบาลเจ้าหน้าที่ผู้แทนชุมชน ผู้นำทางธุรกิจ โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคตทั้งในด้านวิชาการ ธุรกิจ และสภาพสังคม (Arcaro, 1995, pp. 1, 56-57; Sergiovanni, 1991, p. 91)

ในส่วนขององค์ประกอบที่ 2 (ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา) ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของด้านปัจจัยซึ่งมีค่าน้ำหนักร้อยละ 15 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำมีบทบาททำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบการเรียนการสอนเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้ครูและบุคลากรปฏิบัติหน้าที่เพื่อบ่มบ่มคุณภาพการศึกษาในที่สุด และจากรายงานของ โอเนล (O' Neil, 2004) รายงานว่าผู้นำสถานศึกษาที่ดีเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จและสามารถทำให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้อยู่ใน

ระดับสูง สอดคล้องกับแชลลิส ที่กล่าวว่ารูปแบบของคุณภาพจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากพลังขับเคลื่อนที่สำคัญจากการบริหารจัดการระดับสูง ซึ่งแชลลิสกล่าวเปรียบว่าเหมือนกฎเหล็กแห่งคุณภาพ นอกจากนั้นเขากล่าวว่าทีมงานวิจัยจำนวนมากพบว่าภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเป็นอนาคตที่สำคัญของสถานศึกษา ผู้นำที่ดีจะสามารถโน้มน้าวการดำเนินงานของผู้ร่วมงานให้ช่วยกันปรับปรุงคุณภาพการศึกษาซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนประสบความสำเร็จอย่างสูง (Sallis, 2002, pp. 138-142) สอดคล้องกับแนวคิดของคาลาเบรส์ (Calabrese, 2002, pp. 3-20) ซึ่งกล่าวว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมาสู่สถานศึกษา โดยจะสามารถเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงว่าจะเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร รวมทั้งจะร่วมงานกับครูและบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายและชัดเจนเหมาะสมโดยเน้นให้ครูและบุคลากรทำงานเชิงรุกเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนเป็นผู้นำในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติและการตัดสินใจร่วมกัน ในส่วนของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้าคำนำ) กล่าวว่าความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญผลการจัดการศึกษาสถาบันใดย่อมสะท้อนถึงพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถาบันนั้น ดังนั้นจะพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอลานียิ (Olaniyi, 1985, p. 1469-A) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง บทบาทของ

อาจารย์ใหญ่ กับบรรยากาศในสถานศึกษามัธยม ศึกษาในประเทศไนจีเรียเพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างบทบาทของอาจารย์ใหญ่ ตามทัศนะ ของตนเอง กับบรรยากาศของสถานศึกษา ตามทัศนะของครูและนักเรียนและหาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของสถานศึกษากับ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าบทบาทของอาจารย์ใหญ่มีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คลาวิตเตอร์ (Klawitter, 1986, p. 735) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความ พึงพอใจในงานของครู พบว่า ผู้บริหารสถาน ศึกษาที่มีรูปแบบของผู้นำที่มุ่งงานสูงและมุ่ง สัมพันธ์สูงจะทำให้ครูพึงพอใจในงานที่จะปฏิบัติ ได้มากกว่าผู้นำแบบอื่นนอกจากนี้ยังพบว่า คณะครูมีความเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควร จะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน นักเรียนและ ชุมชนด้วย

2. ด้านกระบวนการ

ผลการวิจัยพบว่าด้านกระบวนการ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดด้านหนึ่งโดยมีค่าน้ำหนัก ร้อยละ 40 ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดำเนินการ จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติงาน ของครู ค่าน้ำหนักร้อยละ 10 กระบวนการบริหารจัดการ การเรียนการสอนของสถานศึกษา ค่าน้ำหนักร้อยละ 10 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ค่าน้ำหนักร้อยละ 10 แหล่งทรัพยากร การบริการและความปลอดภัย ค่าน้ำหนักร้อยละ 5 ข้อมูลสารสนเทศ ค่าน้ำหนักร้อยละ 5 เนื่องจากในองค์ประกอบ ด้านกระบวนการนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง ใช้ภาวะผู้นำและความร่วมมือของชุมชนมาดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้เกิดผลที่ได้รับดังที่สถาน ศึกษากำหนดไว้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการ ปฏิบัติงานของครู ซึ่งมีค่าน้ำหนักร้อยละ 10 จะพบว่าองค์ประกอบด้านนี้มีความสำคัญมาก เพราะครูเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องและมีปฏิกริยา สัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนโดยตรง เป็นผู้ ปฏิบัติหน้าที่ในการสอน ให้คำปรึกษา ช่วยแก้ ปัญหาทั้งด้านการเรียนและด้านส่วนตัวของ นักเรียน ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ซึ่งการออกแบบองค์ประกอบด้านนี้สอดคล้อง กับ เบียร์ (Beare, 2001, p. 168) ซึ่งกล่าวว่า ครูสำหรับโรงเรียนในอนาคตมีมิติที่สำคัญ อย่างน้อย 5 ประการได้แก่ ด้านการพัฒนา หลักสูตร ด้านการจัดการการเรียนการสอน ด้านการประเมิน ด้านการปฏิบัติตามภารกิจของ สถานศึกษาและด้านการพัฒนาตนเองและ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 30 ซึ่งกำหนดให้สถาน ศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนนอกจากนั้น สอดคล้องกับแซลลิส (Sallis, 2002, pp. 150-159) ซึ่งได้ออกแบบระบบตรวจสอบคุณภาพตนเอง ของสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ทัศนคติและแรงจูงใจของครู การทำงานเป็น ทีม การพัฒนาและการฝึกอบรมคณะครู และการอำนวยความสะดวกให้ครู

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการ บริหารจัดการการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าน้ำหนัก ร้อยละ 10 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการเรียน การสอนเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา การบริหารจัดการการเรียนการสอนจะมีคุณภาพ ของการศึกษาได้นั้น การบริหารงานวิชาการเป็น

กระบวนการสำคัญ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้ครูผู้สอนได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 และมาตรา 24 ได้เน้นให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยถือคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีทักษะการคิดเป็นและคิดอย่างมีเหตุผลโดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของเชลลิส ซึ่งกล่าวไว้ในบริบทของการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของกรอบงานคุณภาพนอกจากนั้นเชลลิส กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนซึ่งเป็นลูกคำสำคัญอันดับแรกของกระบวนการนั้น จะต้องเน้นผู้เรียน เป็นหัวใจหรือศูนย์กลางของกรอบงาน เชลลิสมีความเห็นสอดคล้องกับ สเปนเบอร์ (Spanbauer, 1992 cited in Sallis, 2002, p. 138) ว่า “ไม่มีการปฏิรูปสถานศึกษาใดที่จะมีคุณค่าถ้าการปฏิรูปนั้นปราศจากการเน้นกระบวนการเรียนการสอน” เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งมีค่าน้ำหนักร้อยละ 10 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องจัดทำอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสมบูรณ์ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษา เป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุตาม

เป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งการออกแบบองค์ประกอบด้านนี้สอดคล้องกับ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544, หน้า 24) ซึ่งกล่าวว่าการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำเพราะแผนยุทธศาสตร์เป็นแผนงานหลักที่แสดงถึงภาระงานและเป็นผลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา สอดคล้องกับ คณะกรรมการการศึกษาแคลการี (Calgary Board of Education, 2002, p. 12) ซึ่งกล่าวว่าการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และวิธีการปฏิบัติ นำไปสู่ความสำเร็จของนักเรียนบนฐานของการวิเคราะห์ผลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วนถี่ ตามวิสัยทัศน์ ภารกิจ และความเชื่อของสถานศึกษา และสอดคล้องกับ โดเฮอร์ตี (Doherty, 1994, p. 11) ซึ่งกล่าวว่าในการดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้นต้องเป็นความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยต้องกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) และจุดประสงค์ (Objectives) ไว้ให้ชัดเจน

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านแหล่งทรัพยากร การบริการและความปลอดภัยซึ่งมีค่าน้ำหนักร้อยละ 5 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแหล่งทรัพยากร การบริการและความปลอดภัยเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและบุคลากร ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพในการเรียนการสอน ซึ่งพบว่าองค์ประกอบนี้สอดคล้องกับ เชลลิส (Sallis, 2002, pp. 150-159) ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เช่นการมีห้องสมุดที่ดีและศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการจัดหลักสูตรตาม

ความต้องการของนักเรียนการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถใช้แหล่งการเรียนรู้การอำนวยความสะดวกในการใช้คอมพิวเตอร์แก่นักเรียนทุกคน การจัดโภชนาการที่เหมาะสมแก่นักเรียน การมีสนามกีฬาที่พอเพียง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสม เป็นต้น และสอดคล้องกับ คณะกรรมการการศึกษาแคลกริ (Calgary Board of Education, 2002, p. 13) ซึ่งกล่าวว่าสถานศึกษาคุณภาพนั้น นักเรียนทุกคนต้องได้รับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์การเรียน การสอน เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน นักเรียนทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียน นักเรียนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ของสถานศึกษาพร้อมกันนั้นต้องสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความปลอดภัยและมั่นคงทั้งทางกายภาพ และทางด้านอารมณ์ และจิตใจ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งมีค่านำหนักร้อยละ 5 เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของด้านกระบวนการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาต้องดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความจำเป็นต้องบริหารข้อมูลสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพ โดยจำเป็น ต้องมีการบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศมีการพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานและบริบทของสถานศึกษามีการพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน วิชาการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านครู ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน และด้านการเพิ่มคุณค่าของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546 ตามความในมาตรา 47 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2546 ระบุให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษามีความรู้ความสามารถตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพโดยระบุในกฎกระทรวงข้อ 5 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา(กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546, 2546, หน้า 3-7) และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมคิด พรหมจ้อยและสุพักตร์ พิณลย์(2544, หน้า 116) ซึ่งมีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดีจะช่วยให้การพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดโอกาสการสูญเปล่าในการดำเนินงานตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษานอกจากนั้น การบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศโดยจัดการสื่อสารที่ดีทำให้สมาชิกในสถานศึกษารับรู้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน เข้าใจในวิธีดำเนินงาน เกิดการยอมรับ ส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จของงาน การจัดระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องเกี่ยวข้องกับงานทุกงานในสถานศึกษา เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อการ

บริหารและงานประชาสัมพันธ์สถานศึกษาจึงต้องจัดระบบการสื่อสารและมอบหมายบุคลากรในสถานศึกษารับผิดชอบร่วมกันในระดับต่างๆ

3. ด้านผลที่ได้รับ

ผลการวิจัยพบว่าในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นสถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นผลที่ได้รับคือ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นผลการวิจัยนี้ได้กำหนดองค์ประกอบด้านผลที่ได้รับไว้ 2 องค์ประกอบได้แก่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 288) ซึ่งกล่าวว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาสามารถวัดได้ด้วยตัวบ่งชี้ 2 ประการ คือ

1) การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ซึ่งหมายถึงความสามารถในการผลิตนักเรียนโดยการที่ผู้บริหารและครูในดำเนินงานในสถานศึกษาทั้งการบริหาร การจัดการเรียนการสอน จนสามารถทำให้นักเรียน ส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีและ

2) ความพึงพอใจในการทำงานของผู้ร่วมงาน

และสอดคล้องกับความคิดเห็นของแซลลิส (Sallis, 1993, p. 24) ที่กล่าวว่าคุณภาพมีความหมาย 2 ความหมาย ความหมายแรกนั้นเกี่ยวกับคุณภาพที่เป็นจริง (Quality in Fact) เป็นคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด อีกความหมายหนึ่งนั้นเกี่ยวกับคุณภาพตามการรับรู้ (Quality in Perception) เป็นคุณภาพที่เป็นไปตามความต้องการและความพึงพอใจสูงสุดของผู้บริโภค

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีค่าน้ำหนักมากที่สุดถึงร้อยละ 20 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนเป็นผู้ได้รับผลจากกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพทั้งหมดของการบริหารจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าสอดคล้องกับ วาเร็น (Waren, n.d. cited in Sallis, 2002, p. 138) ซึ่งกล่าวว่าในบริบทของการศึกษา สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้คือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคุณภาพนอกจากนั้นพบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 ซึ่งระบุว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5)

5) การจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างให้คนมีความสุขนั้น พระธรรมปิฎก (2537, หน้า 76) และประเวศ วะสี (2537, หน้า 22-23) มีความเห็นสอดคล้องกัน นักการศึกษาทั้งสองต่างเชื่อว่าการศึกษาที่ดีนั้น นอกเหนือจากการสร้างคนให้มีสติปัญญาและเป็นคนดีแล้วยังต้องสร้างให้คนมีความสุขด้วย พระธรรมปิฎก (2537, หน้า 76) อธิบายเพิ่มเติมว่า การศึกษานั้นจะต้องสร้างให้คนมีความสุขให้ได้ เนื่องจากความสุขเป็นแกนของจริยธรรมคนที่มีความสุขมักจะมี ความโน้มเอียงที่จะแผ่แผ่ความสุขไปให้กับคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านซึ่งได้ชี้ว่าในบริบทของการศึกษาสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้คือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคุณภาพ (สำนักทดสอบทาง

การศึกษา, 2544, หน้า 115; Murgatroyd & Morgan, 1994, p. 45; Liston, 1999, p. 9; Sallis, 2002, p. 13) และสอดคล้องกับรูปแบบสถานศึกษาคุณภาพทั้งระบบตามแนวทางของคณะกรรมการการศึกษาแคลกรี่ (Calgary Board of Education, 2002, pp. 11-14) ซึ่งกำหนดให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นจุดประสงค์เบื้องต้นของสถานศึกษาและเป็นจุดเน้นที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าและการพัฒนาของนักเรียนอย่างเด่นชัดที่สุด

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีค่าน้ำหนักร้อยละ 15 โดยมีค่าน้ำหนักมากเป็นอันดับ 2 เท่ากับองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งหมายถึงผู้บริหาร ครู บุคลากร รวมทั้งผู้ปกครอง ชุมชน เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการบริหารคุณภาพของการศึกษา โดยพบว่าสอดคล้องกับ ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 288; Sallis, 2002, p. 138) ซึ่งกล่าวว่าความพึงพอใจในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องเป็นตัวชี้ถึงประสิทธิผลทางการศึกษาหรือประสิทธิผลของสถานศึกษาที่สำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการคุณภาพทั้งระบบ และสอดคล้องกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ มอลคอล์ม แบลดริจ (Baldrige National Quality Program, 2005, p. 11) ซึ่งกำหนดให้ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นเกณฑ์ที่สำคัญของผลการปฏิบัติงานขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546. (2546, 1 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 3-7.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- จูรีวรรณ มณีแสง. (2543). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2537). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ผ่องศรี วามชัยสุภวงศ์และวาสนาแสงงาม. (2546). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดปัตตานี. วารสารสงขลานครินทร์, 9(1), 100.
- พลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (2537). พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมคิด พรมจัยและสุพัตต์ พิบูลย์. (2544). การประกันคุณภาพภายใน. นนทบุรี: จตุพรดีไซด์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการ
ศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน: ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: กรอบและแนวการดำเนินงาน.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2543). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และข้อบังคับ
การประชุม. กรุงเทพฯ: กองการพิมพ์.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2544). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา.
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- Arcaro, J. S. (1995). *Quality in education: An implementation handbook*. U.S.A: St. Lucie Press.
- Baldrige National Quality Program. (2002). *Education criteria for performance excellence*. U.S.A: American
Society for Quality.
- _____. (2005). *Education criteria for performance excellence*. U.S.A: American Society for Quality.
- Beare, H. (2001). *Creating the future school*. London and New York: Taylor and Francis Books.
- Calabrese, R. L. (2002). *The leadership assignment*. U.S.A: Allyn & Bacon.
- Calgary Board of Education. (2002). *School quality review: A process of continuous circuitual
inquiry*. U.S.A: Produce with the Assistance of Media Services.

- Davis, K., & Newstorm, J. W. (1989). *Organization behavior: Human behavior at work*. New York: McGraw-Hill.
- Doherty, G. D. (1994). *Developing quality systems in education*. New York: Routledge. Comprehensive School Reform.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). *Educational administration theory, research, and practice* (4th ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- _____. (2001). *Educational administration theory, research, and practice* (6th ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- Klawitter, P. A. (1986). The relationship between principal, style and the teacher job satisfaction. *Dissertation Abstract International*, 45(12), 3505-A.
- Liston, C. (1999). *Managing quality and standards*. Buckingham: Open University Press.
- Murgatroyd, S., & Morgan, C. (1994). *Total quality management and the school*. Philadelphia: Open University Press.
- Olaniyi, W. O. (1985). Relationship between the role of the principal, school climate and student achievement in selected secondary schools in Nigeria. *Dissertation Abstract International*, 46(6), 1469-A.
- Sallis, E. (1993). *Total quality management in education*. London: Kogan Page.
- _____. (2002). *Total quality management in education* (3rd ed.). London: Kogan Page.
- Sergiovanni, T. J. (1991). *The principal ship: A reflective practice perspective* (2nd ed.). Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Sergiovanni, T. J. et al. (2004). *Educational governance and administration* (5th ed.). U.S.A: Pearson Education.
- The North Central Regional Educational Laboratory. (2002). *Initial school self-evaluation instrument*. U.S.A: Oakbrook.
- Wohlstetter, P. (1995). Getting school based management right: What works and what doesn't. *Phi Delta Kappan*, 77(1), 22-25.

